

Şəhidlər xiyabanında düşüncələr

26 ildir yanvar ayının sazağı ürəyimizi üşüdür. Bugünkü sazaq beş-on gün əvvəlın sazağına bənzəmir. Heç beş-on gün sonra da belə sazaq olmayacaq; bu ayın sazağı 1990-cı ilin 19 yanvar gecəsinin eynidir sanki. O gecə kimsə sazaq hiss eləməirdi, bir istəyin istisində isinirdi hamı. Hamı müstəqillik təşnəsiydi. Son nəfəsində imperiyanın qana susayacağı da kimsəni qorxutmurdu. İmperiya son nəfəsini o gecənin səhəri qaranlıqdan sıyrılmıqdaykən çəkdi.

Bir vaxtlar şəhidlərimizin ziyarətinə qızlarımla gələrdim. İndi qızlarımla, nəvələrimlə gəlmişəm. Şəhidlər xiyabanına çatınca balaca Leylanın "Azərbaycan bayrağı!" harayına boylanırıq. Anası da, nənəsi də, mən də. Tanımağına sevindiyimiz qədar də, sevincinə, bu qədərsiz sevgisinə sevinirik; o qədər şirin, o qədər hərətlə deyir ki! Qürəddən köksüm ürəyimə darlıq eləyir. Sazaq bizə yaxın düşə bilmir...

Ayaq saxlayırıq...

Leyla baş daşlarına baxır...

Leylanın qışqırığı qışın qış gününü od olub canımı yandırır: Dayılar!

Kövrəlmişik.

"Elədir, quzum. Dayılarındır. Hamısı ananın qardaşdır..." - demək istəyirəm, deyə bilmirəm. 3 yaşı var Leylanın; deyəcəklərimi anlayası, dərk eləyəsi deyil. Zamanı çatanda deyəcəyəm. Mən deyə bilməsem anası deyəcək...

1993-cü ilin qışında 7 yaşlı qızım da burda belə duyğulanmışdı - baş daşını (baş daşlarını) ilk dəfə görürdü. Şəhidlərimiz onda hansı yaşdaydırlarsa, indi də o

yaşdadılar. Qızımın nəvələri üçün də o yaşda qalacaqlar...

Leyla Larisanın məzarına tərəf meyillənir; 8 yaşlı Larisanın daşlaşmış təbəssümü özünə çəkir Leylanı...

Bir vaxtlar Larisanın çantası da burdaydı, qəbrinin üstə. İndi yoxdur; Larisasızlıq "əritdi" onu... Leyla Larisanı bir neçə ildən sonra tanıyacaq. Şəhidliyin nə olduğunu anlayanda. Onda biləcək ki, şəhidlərdən biri də babası Rəşidin şagirdi olub. Faxralıda: İlqar Əhmədov.

Onda biləcək ki, həmin gecə xalq əsərə zəncirini qırmağa, müstəqilliyini bağına basmağa çıxmışdı. İmperiyanın istibdad, əsərə dayaqları o gecə laxladılacaqdı. 1920-ci ilin 28 aprel günü

tarix olaraq "göy əsgiyə düyüləcəkdi". Dünya görəcəkdi ki, heç-qətən "Zülmün topu var, gülləsi varsa, haqqın da yenilməz qolu, dönməz üzü vardır" - tarixə 70 il ləngiyən düzəliş ediləcəkdi. O düzəlişi xalqın adından 143 nəfər şəhidliyi ilə imzalayacaqdı. Vətənsəvərlər, Vətəni sevənlər bu sənədi 1991-ci ilin oktyabrında qəbul ediləcək "Müstəqillik haqqında Konstitusiyaya Aktı"nın əzəli səhifəsi biləcəkdi...

...Bir ana baş daşına baxır. Davamlı baxışları baş daşından üzülür. Bir möcüzə həsrətindədir ki, daşlaşan baxışlarda tərpeniş yarana, bircə kəlmə eşidə, tək bircə kəlmə: "Ana!..". O ananı Leyla da görür. Görür və tələsik anasına qışılır.

...6-7 cavan gəlin yaxınlaşır Larisanın qəbrinə. Bizə görünce dayanırlar. Qohumu bilirlər yəqin; Az sonra öyrənirəm ki, orta məktəbdə bir sinifdə oxuyurlarmış...

Gəlinlik paltarında ilhamla Fərizənin məzarı önündə dayanan qızın yanaqları boyunca iki damla göz yaşı süzülür. Ürəyim gizildəyir.

1990-cı ilin 21 yanvar günü burada şəhidlərimizə qəbir qazanların sırasındaydım. Doğum günüm idi. Onda qızlarım Faxralıdaydı. Mən qazdığım məzarda dəfn edilən şəhidimizin kim olduğunu bilmirəm...

Şəhidlərimizin ziyarətinə gələn şagirdlərin yerışı də, duruşu da, baxışı da ürəyimi göynədir...

Qara paltarlı bir qadın görünürəm. Ramiz Rövşenin "Qara paltarlı qadın" şeiri düşür yadıma...

Bir cavan 4-5 yaşlı iki uşaqla məzarlardan birinə yaxınlaşır. Hər ikisi baş daşında üzündə xırdaca bir təbəssümə dönmüş kişiyə baxır cavan şəhid atanın oğludur, uşaq nəvəsi. 1990-cı ilin yanvarında - atası şəhid olanda bu cavanın iki yaşı vardı. Atasının ziyarətinə babasını görməyən oğlu ilə gəlib. Ata, ana itirənlər məni bağışlasınlar. "Yetim böyüyür, Əzrayılın paxıllığı özünə qalır" - fikrinə görə məni qınamasınlar. O cavan iki yaşlı oğluna bu günümüzün ünvanını indidən tanıdır. Şəhidliyin nə oduğunu hələ başa düşməyə də; o da Leyla yaşlarındadı...

...Bir ananın hiçqırıq içində dedikləri məni varımdan yox eləyir: "Son nəfəsimdə sənə gəlmişəm, ay oğul!..". Nə bu hiçqırıqda, nə o kəlmələrdə təəssüf sezişir; ana ürəyidir, oğul dağı (itkisi) atanın (ananın) son nəfəsinə necən canından üzülür.

1990-cı ilin 19 yanvar gecəsi 1920-ci ilin 28 aprel səhərinin gözlərinə kül ələdi, azadlığı, müstəqilliyi bir boy da dikəldi şəhidlərimiz...

"Müstəqillik haqqında Konstitusiyaya Aktı"nın ilk səhifəsi oldu 19 yanvar gecəsi...

...Şəhidlərimizin ruhunun səsinə eşidirəm elə bil: Azərbaycanımızın müstəqilliyi naminə şəhid olduq. Torpaqlarımızı işğaldan azad etməlisiniz! Ruhumuz sıxılımdan onda qurtaracaq!..

Leyla gözlərini daşlaşmış baxışlardan çəkə bilmir...

26 il əvvəlın bu gecəsi dünya ya gələnlər oğlu ilə (qızı ilə) gəlir şəhidlərimizin ziyarətinə...

Sazaqdı...

Şəhidlərimizin baxışları dil açılı Yunus Əmrə kəlamları ilə dillənəcək elə bil:

Biz dünyadan gedər olduq, Qalanlara salam olsun!..

 Rəşid Faxralı